

Τραϊανός Μάνος, «Εισαγωγή»
(για το έργο *Η Κοσμογέννησις* του Γεώργιου Χούμνου)

Η *Κοσμογέννησις* του κρητικού ποιητή Γεώργιου Χούμνου αποτελεί έμμετρη παράφραση των δύο πρώτων βιβλίων της Παλαιάς Διαθήκης (*Γένεσις* και *Έξοδος*), όπως αυτά παρουσιάζονται στη βυζαντινή *Ιστορία του Παλαιού*, ένα ανώνυμο θεολογικό σύγγραμμα με μεγάλη διάδοση στον σλαβόφωνο χώρο. Το ποίημα, ο τίτλος του οποίου οφείλεται σε αντιγραφέα του, χρονολογείται στον 15ο αιώνα και εντάσσεται στην κρητική παραγωγή της περιόδου, πιο συγκεκριμένα στην πρώτη φάση της [κρητικής λογοτεχνίας](#), που στη βιβλιογραφία συνήθως αναφέρεται ως «περίοδος της προετοιμασίας» (14ος αιώνας-περ. 1580).

Το έργο, που γράφτηκε πριν το 1493 (Μέγας 1975, vi), σώζεται σε τέσσερα χειρόγραφα, τους κώδικες Marc. gr. IX 17 (M), Vindob. theol. gr 244 (V), British Mus. Coll. Add. Ms 40724 (B) και Sinaiticus gr 1187 (S). Κανένα χειρόγραφο, εκ των οποίων το παλαιότερο –ο Μαρκιανός κώδικας– γράφτηκε στα 1493 και τα υπόλοιπα στον 16ο αιώνα, δεν αποτελεί αυτόγραφο του ποιητή, που άκμασε κατά το δεύτερο μισό του 15ου αιώνα στον Χάνδακα (σημερινό Ηράκλειο). Το θρησκευτικό θέμα του, η έμμετρη μορφή του και η απλή κατά βάση γλώσσα του θα πρέπει να συνέβαλαν αποφασιστικά στη διάδοση και στη δημοτικότητά του, τουλάχιστον όσον αφορά τον κρητικό χώρο. Πάντως, το ποίημα δεν πήρε ποτέ τον δρόμο για τα τυπογραφεία της εποχής, ενώ η πρώτη πλήρης κριτική έκδοσή του (από την οποία αντλούμε τα ανθολογούμενα αποσπάσματα εδώ), στηριγμένη σε όλα τα χειρόγραφα, κυκλοφόρησε στα 1975 από τον Γ. Μέγα – η έκδοση του Marshall το 1925 είναι αποσπασματική και στηρίζεται μόνο σε ένα χειρόγραφο, αυτό του Βρετανικού Μουσείου.

Η *Κοσμογέννησις* αποτελείται από 2.832 ομοιοκατάληκτους, ζευγαρωτούς, [δεκαπεντασύλλαβους](#) στίχους, είναι γραμμένη σε γλώσσα δημώδη, εμπλουτισμένη με κάποια λόγια στοιχεία και με ιδιοματισμούς της κρητικής διαλέκτου, ενώ παράλληλα αντλεί και από την εκκλησιαστική ρητορική. Παρά το ότι αποτελεί έμμετρη παράφραση της *Γενέσεως* και της *Έξοδου*, δεν βασίζεται στην Παλαιά Διαθήκη (χωρίς αυτό να σημαίνει ότι ο συγγραφέας δεν την είχε υπόψη του ή δεν τη χρησιμοποίησε για τον σκοπό του), αλλά στο βυζαντινό πεζό έργο *Ιστορία του Παλαιού*, ένα κείμενο διανθισμένο με δημώδεις θρησκευτικές μεσαιωνικές

παραδόσεις. Ωστόσο, παρά την άμεση εξάρτησή του από άλλα κείμενα, από τον Χούμνο δεν φαίνεται να λείπει ούτε η στιχουργική δεξιότητα ούτε η ικανότητα να μεταπλάθει δημιουργικά το πρότυπό του, χωρίς να το μιμείται δουλικά.

Μετά από ένα κλασικού τύπου προοίμιο-επίκληση στον Θεό (στ. 1-10), η διήγηση αρχίζει από τη δημιουργία του ανθρώπου και των αγγέλων και συνεχίζει με την πτώση του Εωσφόρου, την περιγραφή του Παραδείσου, του προπατορικού αμαρτήματος και της εκδίωξης των πρωτόπλαστων από τον Παράδεισο (στ. 11-154). Ακολουθούν τα σχετικά με τον Κάιν και τον Άβελ και τα περί των οίκων τους (στ. 155-280), η ιστορία του Σηθ και των απογόνων του, ο κατακλυσμός και η κιβωτός του Νώε (στ. 281-578), καθώς και η ιστορία του οίκου του Αβραάμ (στ. 579-984). Η διήγηση συνεχίζει με την ιστορία του Λωτ και την καταστροφή των Σοδόμων (στ. 985-1200), επανέρχεται στον οίκο του Αβραάμ και στη θυσία του Ισαάκ (στ. 1201-1348), αναφέρεται εκτενώς στον Ιακώβ, στον οίκο του, καθώς και στην ιστορία του γιου του Ιωσήφ (στ. 1349-2030). Εδώ τελειώνει το βιβλίο της *Γενέσεως*, το οποίο καταλαμβάνει το μεγαλύτερο μέρος του ποιήματος. Ακολουθεί η *Εξόδος*, η οποία στους 801 στίχους της αναφέρεται στην ιστορία του Μωυσή, από τη γέννηση μέχρι και τον θάνατό του, και περιλαμβάνει το επεισόδιο της φλεγόμενης βιάτου, τις δέκα πληγές του Φαραώ, την εις το Όρος Ομιλία και τη διάβαση της Ερυθράς Θάλασσας (στ. 2031-2832).

Βιβλιογραφικές αναφορές

Μέγας 1975

Γεώργιος Α. Μέγας (επιμ.), *Γεώργιος Χούμνος, Η Κοσμογέννησις: ανέκδοτον στιχούργημα του 15ου αιώνος, έμμετρος παράφρασις της Γενέσεως και Εξόδου της Παλαιάς Διαθήκης*, Ακαδημία Αθηνών: ΚΕΜΝΕ, Αθήνα 1975.